

SŁOWO WSTĘPNE

Rok 2024 – to rok siedemdziesiątych urodzin Zbigniewa Walentego Cieślaka. Emerytowanego profesora Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Sędziego Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku; wybitnego prawnika, administratywisty i aksjologa; twórcy usystematyzowanej naukowej refleksji nad rozpoznawaniem wartości i ich oddziaływania w administracji publicznej. Obdarzonego wyjątkową charyzmą i wieloma talentami człowieka, będącego najważniejszym i ukochanym Nauczycielem całego pokolenia prawników i administratywistów.

Uczniowie Profesora od dwudziestu już lat, co dekadę, wydają autoryzowany zbiór publikacji¹ dających Nauczycielowi możliwość śledzenia ich postępów na naukowej drodze. Niniejsza pozycja niewątpliwie jest kontynuacją tej ugruntowanej już tradycji, środowiska skupionego wokół – założonego przez Profesora w 1997 r. – Warszawskiego Seminarium Aksjologii Administracji.

Jednak obecnie jej szczególność i swoistą wyjątkowość znaczą dwa istotne fakty. Pierwszy to okoliczność przejścia Profesora po bardzo intensywnej pracy na wielu polach i stanowiskach na zasłużoną emeryturę, a wraz z nią z wycofaniem się przezeń z intensywnej aktywności dydaktycznej. Możemy w związku z tym przypuszczać, że lista (przeszło trzydziestu już) doktorów piszących swoje dysertacje pod kierunkiem Tego Promotora została zamknięta. Druga okoliczność – bardziej przygnębiająca – to pogłębiająca się choroba. Mimo że nie tracimy nadziei na powrót do pełnej sprawności i zdrowia naszego Nauczyciela,

---

1 Pierwszym zbiorem (2004) była *Księga jubileuszowa z okazji 50. rocznicy urodzin prof. dra hab. Zbigniewa Cieślaka* (stworzona w przeważającej większości przez świeżo upieczonych magistrów oraz jednego doktora wypromowanego przez Jubilata) poświęcona w całości tematyce prac magisterskich autorów. Drugi zbiór (2014) stworzony w zdecydowanej większości przez liczną rzeszę doktorów, którzy obronili swoje dysertacje pod czujnym okiem Jubilata, oscylował wokół zagadnień orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, a w szczególności tych orzeczeń, których współautorem (lub autorem spektakularnych zdań odrębnych) był charyzmatyczny Sędzia.

to zdaliśmy sobie sprawę, że może się zdarzyć także i to, że dorobek naukowy Mistrza również został zakończony. Będziemy musieli przejąć „pałeczkę” i starać się kontynuować wielkie aksjologiczne dzieło zapoczątkowane przez tego wybitnego administratywistę.

Aby przygotować się do nowej roli, postanowiliśmy dokonać przeglądu naszych dysertacji doktorskich (pierwszych naszych naukowych kroków), które zostały napisane pod kierunkiem i opieką naukową Profesora Cieślaka (począwszy od 2003 r., a kończąc na 2022 r.). Dzisiaj widzimy w tych tekstach wyraźne piętno jego dydaktycznej nietuzinkowej osobowości i wpływ jego naukowych inspiracji. Zbiór niniejszy zatem można traktować jako podsumowanie wieloletniej pracy dydaktycznej Profesora, który umiając zachować autonomię myślową i oryginalność stylu swoich doktorantów, a także pełną swobodę w wyborze tematyki i stosowaniu metodyki badawczej, zawsze potrafił zainspirować do bardziej pogłębionych poszukiwań aksjologicznych. Jak to robił? Wydaje się, że pozostanie to tajemnicą Jego warsztatu i osobowości.

Wszyscy doktoranci Profesora wspominają jego niezwykłą życzliwość, z jaką podchodził do przedstawianych przez nich wątpliwości, rozterek i problemów badawczych. Nigdy nie narzucał swojego zdania, ani swoich ugruntowanych tez. Pokazywał jedynie kierunki poszukiwań i bardzo serdecznie zachęcał, aby je po prostu sprawdzać, cały czas zachowując badawczą czujność i chcąc być gotowym na nowe odkrycie prowadzące do satysfakcjonujących rozwiązań nierozwiązywalnych (jakby się wcześniej wydawało) problemów.

Zwykł być powtarzać, że praca naukowa polega na tym, aby najpierw „się nacytać”, potem „się namyśleć”, a na samym końcu wreszcie napisać. Do owego procesu „namysłania się” zdawał się przykładać szczególną wagę. Pokazywał swoim uczniom, co znaczy wyobraźnia prawnicza, której sam używał w sposób wyjątkowy, mistrzowski. Fascynowało nas to, że Profesor pokazuje, że można „zobaczyć” (oczywiście wyobraźni właśnie) to, co przed nami „zakryte”. Nie bał się żadnych pytań (nawet tych najbardziej abstrakcyjnych i niezrozumiałych). Uważał, że każde pytanie jest szansą, a nie zagrożeniem. Jednocześnie był zaciętkłym wrogiem relatywizmu i relatywizacji myślenia. Profesor przez całą swoją działalność naukową był zdeterminowanym poszukiwaczem prawdy, ale nie tej „swojej” lecz tej „prawdziwej”. Nie twierdził przy tym nigdy (co ukazywało jego naukową pokorę), że to on „wie, gdzie prawda leży”. W nauce liczyły się dlań jedynie „argumenty” a nie „autorytety”. Dlatego też „wejście w naukę” i praca nad dysertacją dokorską pod kierunkiem takiego Mistrza, okazywała się niezwykle przyjemna, a jeszcze bardziej inspirująca.

Aksjologia Zbigniewa Cieślaka jest głęboko zakorzeniona w filozofii personalistycznej, która zauważa i docenia wyjątkowość i odrębność każdej jednostki, jednakże nie abstrahuje od tego, że jednostka nie jest „samotną wyspą”, ale żyje w określonych społecznościach (wspólnotach). Sam sposób definiowania przez Profesora, podstawowego i kluczowego pojęcia badawczego, jakim jest dlań pojęcie „administracji publicznej” jest na wskroś personalistyczny. Administracja publiczna jest zjawiskiem społecznym, którego istotą jest „określony w czasie i przestrzeni zbiór ogniskowanych przez wyróżnione wartości, powtarzalnych i niepowtarzalnych, zachowań ludzi (funkcjonariuszy i pracowników administracji)”².

Administracja publiczna jest więc zjawiskiem społecznym powiązanim z zachowaniami określonych ludzi. Wydaje się, że konstatacja ta może stanowić punkt wyjścia dla zrozumienia aksjologicznego podejścia Profesora Zbigniewa Cieślaka do nauki zarówno prawa administracyjnego, jak i nauki administracji. Charakterystycznym dla Profesora środkiem prowadzonych analiz stało się spostrzeżenie o immanentnym związaniu administracji publicznej z funkcjonowaniem tzw. układów administracyjnych uwarunkowanych zarówno systemowo jak i pozasystemowo³.

Tworząc modele badawcze i analizując poszczególne układy administracyjne, Profesor największym zainteresowaniem darzył wartości będące kategoriami prawnymi (w ich wymiarze prawnym). Definiował je jako skonkretyzowane przez prawodawcę czasowe oceny stanu, przedmiotu, faktu lub zdarzenia odniesione do relatywnie stałych ocen. Wartość w prawie ma charakter obiektywny, gdyż po pierwsze – przez akt ustanowienia prawa (ustalenia tekstu prawnego, opisywanego i analizowanego według zobiektywizowanych metod i sposobów) nabiera cech względnej trwałości; po drugie zaś – jej urzeczywistnienie jest efektem sformalizowanego i skorelowanego funkcjonalnie działania podmiotów przypisanych do jednej z trzech kategorii:

- 1) podmiot mający mandat systemowo-prawny do definiowania wartości,
- 2) podmiot mający mandat prawny do określania sposobu realizacji wartości,
- 3) podmiot mający mandat prawny do realizacji wartości⁴.

2 Z. Cieślak, *Zbiory zachowań w administracji państwowej. Zagadnienia podstawowe*, Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1992, s. 12.

3 Zob m.in.: Z. Cieślak, *Modele układów administracyjnych i ich usprawnianie*, [w:] Z. Cieślak (red.), *Nauka administracji*, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 192–193.

4 Zob. Z. Cieślak, *Aksjologiczne podstawy jawności. Perspektywa nauk o administracji*, [w:] G. Szpor, Z. Cieślak (red.), *Jawność i jej ograniczenia. T. 2 Podstawy aksjologiczne*, C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 4.

Te podstawowe założenia aksjologicznego warsztatu Profesora Zbigniewa Cieślaka w niespodziewanych miejscach ujawniają się w przypomnianych w niniejszym zbiorze głównych tezach wypromowanych przezeń dysertacji doktorskich.

Życząc naszemu Mistrzowi pokonania problemów zdrowotnych i jeszcze wielu lat twórczej działalności będącej inspiracją dla kolejnych pokoleń badaczy poszukujących wartości w administracji publicznej, mamy nadzieję, że owoce jego dydaktycznej, promotorskiej opieki znajdą także wśród szanownych czytelników źródło i motywację do zainteresowania się aksjologiczną stroną prawa (nie tylko administracyjnego).

Redaktorzy